

Pilipai

A Raukea e Paulus i Here Lakea ne Huriki a Pilipai

A Nita Vakalohoka

E Paulus a apostolo i herea a raukea iea lakea ne huriki o Pilipai. A bolekori vona e Timoti i turana na tahuna iea, ra i maea ni kilala a rana na nitubu na raukea (1:1).

E Paulus i herea ra raukea iea na pida 31 muri ne Isu i mate. I mata manga na pida e 61-62 AD. Na tahuna i herea ra raukea iea, i made na bavi na pida i va.

E Paulus i herea a raukea iea, a vuhuna i ngaru e huriki a Pilipai ri gi lohoka maea, a Vure bara i korimule e huriki lobo ri luhoi torea e Kristo. Nahea ri gi ramai a maka vinara, a naro ni lotu ne huriki a Iuda. I ta maea a vuhuna e huriki ranga ri tovo maea, a bakovi ni gi pala a kulina ge bele manga a Iuda taro, muri bara ia a viri ne Kristo muholi (3:2-3). E Paulus i ngaru ni kori e huriki a tara ne Kristo vona ra niluhoi iea i uka ma i muholi.

E Paulus i matai e huriki ri luhoi tora o Pilipai ri manga a turana ni tagari a velenga kamumu ne Kristo.

A Mugana Nita

1 ¹ Iau e Paulus. A raukea iea i valai ne maria e Timoti, a vora ne Isu Kristo. A here lakea ne mua a tara ne Isu Kristo, e huriki a gare na lotu, e huriki a vora na lotu, mu made o Pilipai. ² A Vure, e Tamane hita, e Isu Kristo a Bakovi Dagi, ru gu rata kamumu mua, ru gu habi a nivalemu ne mua.

^a 1:1 Apo 16:12-40

A Nivasileki ne Paulus

³Na tahuna a luhoi mua, a kavurikea a Vure. ⁴Na tahuna a vasileki, a vivi hateka, a nanea a Vure ge tuhori mua, ⁵a vuhuna mu kori iau ni vakalongo a Velenga Kamumu, i vakatubu na tahuna mu longo karabea, i valai i harena mona. ⁶^bA lohoka vona, a Hanu Kiripiripi, ra i tubu ni rata a leho kamumu pololilo ne mua, bara i leho i vano i harena na tahuna i vakalobo a leho iea, na parava e Isu Kristo ge hamule valai vona.

⁷I kamumu ga ngaru hateka mua, a vuhuna a ru mua na hategu. Iau a made na bavi, o a laho, a tagari a Velenga Kamumu, a vakasiri e huriki i muholi a Vure i rata kamumu iau, i manga a hini i rata kamumu mua. ⁸A ngaru hateka mua na ningaru lobo ne Isu Kristo. A Vure i lohoka vona a ta muholi. ⁹A vasileki ne mua, mu gu vangaru hateka tabu, a lohokanga ne mua ge bele dagi, a naro ni matakilaka vona a maki kamumu, a maki hale, ge bele dagi. ¹⁰^cMuri bara mu ngaru kunana a maki kamumu hateka, bara mu malamala, mu uka tabu a ngava na parava e Kristo ge hamule valai. ¹¹Bara mu ramai kunana a maka naro malamala a vuhuna e Isu Kristo i leho pololilo ne mua, lakea e huriki bara ri kavurikea a Vure.

A Velenga Kamumu i Rere Lae

¹²Mua e huriki a turagu, a ngaru mu gu lohoka vona, a hini iau ni ru dili na bavi i ratea a Velenga Kamumu i rere lae. ¹³^dE huriki a tagari na ruma hariki, turana e huriki lobo koea ri lohoka vona iau ni ru dili na bavi a vuhuna a ramaia e Kristo. ¹⁴Lakea i ranga e huriki a turane hita koea, e Bakovi Dagi i rata ria i uka ma ri mangenge ngane, ri taki tala kavakava a nitana Vure, a vuhuna iau ni ru dili na bavi.

¹⁵I muholi ngi, e huriki ranga, ri gege iau, ri ngaru ni rangi iau, lakea ri vara e huriki ne Kristo. Pali e huriki ranga ri vara na niluhoi kamumu. ¹⁶Ri vara a vuhuna ri ngaru iau, ri lohoka vona a Vure i habi a leho nau ni tagari a Velenga Kamumu. ¹⁷Re huriki ri gege iau, ri vara e huriki ne Kristo, ri tamilalu kunana. Ri ngaru ni rangi iau, ri ngaru ni habi a maregoa nau pololilo na bavi. ¹⁸I uka maki. Ri vara muholi, o ri tamilalu kunana, e Kristo ni taki tala ne huriki. Iau a vivi kunana.

E Paulus i Pesi Tora na Naro ne Isu

Bara vivi mavonga, ¹⁹^ea vuhuna a lohoka vona a nivasileki ne mua turana nikori na Hanu ne Isu Kristo ge korimule iau. ²⁰A pasimata, a luhoi tora vona a hini i uka ma ga maruhu. Ga pesi tora, i uka ma ga mangenge, lakea a ra maki ge bele nau, ga mate, o ga mahuri, e huriki ri

^b 1:6 1Ko 1:8 ^c 1:10 1Tes 5:23 ^d 1:13 Apo 28:30 ^e 1:19 2Ko 1:11

gi matai a narogu hosi, i valai i harena mona, ri gi togoa e Kristo. ²¹fPali ne nau, a luhoi maea. Na tahuna a mahuri, bara rata a leho ne Kristo. Na tahuna a mate, bara made kamumu hateka. ²²Na tahuna a mahuri, bara rata a leho i kupo. Pali i vai a viri kamumu? Ga mahuri, o ga mate? ²³gA hate varua. A ngaru ni vano, ga made turane Kristo, a vuhuna a naro iea i rangi a naro lobo. ²⁴Pali i kamumu tabu ga mahuri, ga tuhori mua. ²⁵A lohoka vona ngi, lakea a lohoka vona bara made taro turane mua, ga tuhori mua, mu gu koru rike na naro na ni luhoi tora, mu gu vivi. ²⁶I mavonga bara mu kavurikea e Isu Kristo a vuhuna bara bele tabu ne mua.

²⁷hPali a maki dagi hateka, mu gu laho na naro i karea a Velenga Kamumu ne Kristo. Muri ga bele ne mua, o i uka, bara longo ne mua, ta mu pesi tora na ningaru i taku, na niluhoi i taku, mu rura ni leho palupu ni tagari a Velenga Kamumu, ra si luhoi torea. ²⁸Naha ni mangenge ne huriki a pile ne mua. Na tahuna mu rata mavonga, bara i vakasiri kavakava ria, ria bara ri vurua, pali a Vure bara i korimule mua. ²⁹iA naro a Vure i kisi puru ne mua, i ngaru mu gu luhoi torea e Kristo. Pali i uka ma ngi kunana. I ngaru tabu mu gu bole a nimadihi na rana, ³⁰i manga a nimadihi mu matai iau a bolea, pali ngane mu longo i tabana ma i lobo.

A Niluhoi ne Hita Ge Manga ne Kristo

2 ¹E Kristo i vakatora a hatene mua. A hini i ngaru hateka mua i vakatora a niluhoi ne mua. A Hanu Kiripiripi i rata mua mu made kamumu palupu. Mu vangaru, mu vakori. ²I mavonga, mu rata iau ga vivi dagi. Mu pesi palupu na niluhoi i taku, mu vangaru, mu made na nivalemu, na niluhoi i taku kunana. ³jNaha ni luhoi mua kunana. Naha ni vakadagi a rane mua. Mu vakakiroko mua, mu rata manga e huriki lobo ri dagi ne mua. ⁴kMua takutaku, naha ni luhoi ni korimule kunana mua. Mu vakori. ⁵Pali a vilone mua ge manga a vilone Isu Kristo. ⁶lE Kristo ia a Vure, pali i uka ma i luhoi ni nugu tata a murina ni made manga a Vure. ⁷mI vakakiroko liu ia, i bele manga a vora. Ni poda ia, i bele manga a bakovi. Na tahuna i bele manga a bakovi, ⁸nI vakakiroko ia, i longototoa a Vure, i vano i harena na tahuna i mate na kai tavalavala. ⁹oI mavonga a Vure i vakadagi hateka ia. I vunua a rana, ra i rangi a rana e huriki lobo. ¹⁰pNgane e huriki lobo bara ri turume puru na ngalane Isu, e huriki meli na hunu, e huriki na malala, e huriki polotano

^f 1:21 Gal 2:20 ^g 1:23 2Ko 5:8 ^h 1:27 Epe 4:1; 1Tes 2:12 ⁱ 1:29 Apo 16:19-40

^j 2:3 Gal 5:26 ^k 2:4 1Ko 10:24 ^l 2:6 Ion 1:1-2; 17:5 ^m 2:7 Ion 1:14; 2Ko 8:9

ⁿ 2:8 Hib 5:8; 12:2 ^o 2:9 Apo 2:33; Epe 1:20-21; Hib 1:3-4 ^p 2:10 Rom 14:11

na malala. ¹¹ E huriki lobo bara ri taki tala ne Isu Kristo ia a Bakovi Dagi. Na naro iea ri gi kavurikea a Vure, e Tamane hita.

Si Gi Para

¹² I mavonga, mua e huriki a turagu, mu longototo, i manga a hini mu longototo vakaroro. Ngane i uka ma a made turane mua, a ngaru mu gu longototo hateka. Mu mangenge na Vure, mu togoa, mu rura ni vakatora a niluhoi ne mua, lakea a Vure ge korimule mua, ¹³ a vuhuna a Vure i leho pololilo ne mua, i habi a ningaru ne mua, a nitora ne mua ni rata a maki i vivi vona.

¹⁴ A maki lobo mu rata, naha ni deke, naha ni hehe, ¹⁵ lakea i uka tara viri ge padi virihi mua. Bara mu malamala kunana. Bara mua e huriki a tuna Vure, mu uka ngava na kurukuruna e huriki a bakovi ri putu ngingi na tahuna mona. Bara mu para manga a hada na kurukurune ria. ¹⁶ Mu nugu tata tora a ngava na nimahuri, lakea na parava e Kristo i valai vona, bara vivi ne mua, i uka ma a nunu tavula, i uka ma a leho tavula. ¹⁷ Iau bara vivi kunana ni bele turane mua manga a nihabi na vain, ni gi guru tala langa na nihabi ne mua, a leho ne mua, ra hini mu luhoi torea e Kristo, bara vivi turane mua. ¹⁸ Mua ranga, bara mu vivi turagu.

E Timoti Rua e Paproditus

¹⁹ E Isu a Bakovi Dagi bara i ngaru, bara rudu lakenea ne mua e Timoti. Muri bara vivi na tahuna i hamule valai nau, i vakalongo iau ne mua.

²⁰ I uka a turagu manga e Timoti. I luhoi hateka mua. ²¹ E huriki ranga koea i uka ma ri luhoi a maki ne Isu Kristo. Ri luhoi kunana a maki ne ria. ²² Pali mu lohoka vona e Timoti. I vakasiri pali a narona i kamumu hateka. I leho turagu ni vakalongo a Velenga Kamumu, i manga a koma i tuhoria e tamana. ²³ Na tahuna a longo a ra maki ge bele nau, bara rudu lakenea malaviriri. ²⁴ A luhoi torea e Bakovi Dagi ge tuhori iau, lakea tabukoi bara lakene ne mua.

²⁵ Pali muga ga rudu mulea ne mua e Paproditus. I manga e turagu muholi. Miri leho palupu ni tagari a Velenga Kamumu. Ia a vinuru ne mua, mu rudu vilia ge tuhori iau. ²⁶ I dodo hateka mua. I loho lege ne mua, a vuhuna mu longo ta i giloa. ²⁷ I muholi hateka, i giloa, i tabukoi ge mate. Pali a Vure i dodoa. I uka ma i dodo kunana ia. Iau tara, i dodo iau, ma ge mate, ga dodo hateka. ²⁸ I mavonga a ngaru hateka ni rudu mulea, mu gu vivi ni matai tabu ia. Iau tara, i uka ma ga loho lege lae vona. ²⁹ I mavonga, na tahuna i bele, mu vivi, mu taguia na narone Bakovi Dagi. Mu togo e huriki a bakovi maea, ³⁰ a vuhuna i tabukoi ge

^q 2:11 Rom 10:9 ^r 2:15-16 Dan 12:3; Pili 1:10 ^s 2:18 Pili 3:1; 4:4 ^t 2:21 2Tim 4:10

^u 2:25 Pili 4:18

mate na leho ne Kristo. I putu purua a gilanga vona, i kori polo iau na rane mua.

A Bakovi i Luhoia e Kristo Ia a Bakovi Malamala

3 ¹Mua e huriki a turagu, mu vivi ne Bakovi Dagi. A ngava iea i uka ma i vakapae iau ni here tabu lakene mua. Bara i kori mua. ²Mu matadoko vona e huriki ri katoki hateka manga a ligo,^v e huriki a mari ni rata a naro hale, re huriki ri pala vuroki mule a kuline ria. ³^wPali hita kunana a Israel muholi, si kavurikea e Isu Kristo na nitora na Hanuna Vure, ra hita i uka ma si luhoi hateka a kakaine hita. ⁴^xPali iau a tahoka a vuhuna ni luhoi a kakaigu. E rei a viri i luhoi i tahoka a vuhuna ni luhoi a kakaina, iau a tahoka a vuhuna dagi. ⁵^yIau ni pala a kuligu na polotoluna parava muri ne iau ni poda. Iau a bakovi o Israel. A kabu nau, a kabu ne Bensamin. Iau a Hibru muholi. Na naro ni ramai a vinara, iau a Pariseo. ⁶^zNa naro ni kinigao na leho na Vure, iau a vakamadihi hosi a tara ne Kristo. A pahaluhoi ta a malamala, a ramai lobo a vinara. ⁷^aHosi a pahaluhoi ta a maki nga a maki dagi hateka. Pali ngane a matai ria a maki tavula a vuhuna i dagi hateka a maki i ratea e Kristo. ⁸Na tahuna a luhoia a hini a lohoka ne Isu Kristo, a Bakovi Dagi nau, a maki lobo ranga a maki tavula na matagu. A vuhuna a lohoka ne Kristo, a maki lobo nau a matai i manga a lulu kunana. A vuroki lobo, ga bole a Kristo, ⁹^bga rihi ia. I mavonga i uka ma ga malamala a vuhuna a ramai lobo a vinara. A Vure i rata iau a malamala a vuhuna a luhoi torea e Kristo. A naro ni bele malamala na matana Vure i bele na tahuna si luhoi torea e Kristo. ¹⁰^cA ngaru ni lohoka vona e Kristo. A ngaru ni lohoka vona a nitora i vakamahuri mulea na matenga. A ngaru ni bole a nimadihi i manga ia i bole, ga mate manga ia i mate. ¹¹Na naro iea, a ngarua a Vure ge vakamahuri mule iau na matenga.

E Paulus i Rura

¹²^dI uka ma a taki a mulangi pali, o a moro liu pali. Pali a rura ni bele manga e Isu Kristo, a vuhuna i vulaki iau. ¹³Mua e huriki a turagu, i uka ma a luhoi a bele pali manga e Kristo. Pali a maki a ratea i maea: i uka ma a luhoi tabu a maki muga. A toni a bulugu ni bole a maki muri. ¹⁴^eA toni a bulugu, ga bole a mapagu meli na hunu, ra Vure i gale hita vona na tahuna si luhoi torea e Isu Kristo. ¹⁵^fHita e huriki si moro pali na niluhoi

^v **3:2** E Paulus i gale ria a ligo, re huriki a nitamina mari ni tovo, ri taki e huriki, ta ni gi pala a kuline ria. Na matane Paulus, e huriki nga ri katoki hateka, manga a ligo.

^w **3:3** Rom 2:29 ^x **3:4** Apo 22:3; 2Ko 11:18 ^y **3:5** Luk 1:59; Apo 23:6;

2Ko 11:22 ^z **3:6** Apo 8:3 ^a **3:7** Mat 13:44-46 ^b **3:9** Rom 3:21-22 ^c **3:10** Rom 6:3-5; 8:17 ^d **3:12** 1Tim 6:12,19 ^e **3:14** 1Ko 9:24 ^f **3:15** 1Ko 2:6

torea e Kristo si gi luhoi maea. E rei ne mua mu luhoi tebi, a Vure bara i vakalohoka mua. ¹⁶Pali a ra lohokanga si bole pali, si gi nugu tatea.

^{17g}Mua e huriki a turagu, mu rata manga iau. Mu matanono, mu toni e huriki ri laho manga a hini a vakasiri mua mu gu laho vona. ¹⁸I kupo e huriki ri laho manga a pile na kai tavalavala ne Kristo. Balaka kupo a vakalongo mua ne ria. Ngane a vakalongo tabu mua, a tangi. ^{19h}A vure ne ria, a ningaru hale na kakaine ria. A bagetua ne ria a maka naro ni maruhu ri rata. Ri luhoi kunana a maki na malala. Bara ri vurua. ²⁰ⁱPali a tanga muholi ne hita, meli na hunu. Si davea e Bakovi Dagi, e Isu Kristo, ge valai vona, ge korimule hita. ^{21j}Bara i rata a kakaine hita tavula i mapulo, bara i bele manga a kakaine Kristo, ra i bagetu hateka. Bara i rata mavonga na nitora vona, ra i rata a maki lobo i tabuli na limana.

4 ^{1k}I mavonga, mua e huriki a turagu, mu pesi tata mavonga turana e Bakovi Dagi. A ngaru hateka mua, a vivi ne mua. A ngaru hateka ni matai mua. Mu vakabagetu a leho nau.

E Paulus i Vakatora a Niluhoi ne Huriki

²O Eudia, o Sintike, a ngaru muru gu pesi palupu na niluhoi i taku, a vuhuna muru rihi e Bakovi Dagi. ^{3l}Pali ioe Sisogos^m tara, o kori a ngatavine ala rua nga. Rua varago ru leho turagu ni vakalongo a Velenga Kamumu. Mete leho turana e Klemen, e huriki ranga, a rane ria ni here na buk na nimahuri.

⁴Mu vivi vakaroro ne Bakovi Dagi. A taki tabu, mu vivi. ⁵ⁿMu ta madoru mai e huriki lobo. E Bakovi Dagi i tabukoi ge valai, ^{6o}i mavonga naha ni loho pae vona tara maki. Pali mu vasileki na maki lobo. Mu takia a Vure a ra maki mu ngarua. Mu kavurike ia vona a maki lobo i rata pali. ^{7p}Lakea a nivalemu na Vure, ge matakari a hatene mua, a niluhoi ne mua, a vuhuna mu rihi e Isu Kristo. A nivalemu iea i kamumu hateka, si keru ni lohoka lobo vona, i uka harena.

⁸Mua e huriki a turagu, a maka naro i muholi, a maka naro ni togo, a maka naro malamala, a naro kiripiripi, a naro kamumu e huriki ri ngaru, a naro e huriki ri kavurikea, a maka maki i kamumu, a maka maki e huriki ri kavurike, mu luhoi tata a maki nga. ^{9q}A maka naro a tovo mua vona, a ngava mu longo nau, a naro mu matai a rata, mu rata, lakea a Vure na nivalemu bara i made turane mua.

A Kinori

¹⁰A kavurikea e Bakovi Dagi a vuhuna mu luhoi tabu iau. Hosi mu luhoi iau, pali mu uka dala ni kori iau. ¹¹I uka ma a bala tara maki, pali

^s 3:17 1Ko 4:16 ^h 3:19 Rom 16:18 ⁱ 3:20 Epe 2:6,19

^j 3:21 1Ko 15:28,42-53 ^k 4:1 1Tes 2:19-20 ^l 4:3 Luk 10:20 ^m 4:3 E Sisigos, a nita Grik. A pelegona i manga e "turagu muholi." ⁿ 4:5 Hib 10:25,37; Iak 5:8-9 ^o 4:6 Mat 6:25-34; Kol 4:2 ^p 4:7 Ais 26:3; Ion 14:27; Kol 3:15 ^q 4:9 Rom 16:20

a tovo pali ni vivi kunana. Iau a tahoka a maki, o a bala a maki, a vivi kunana. ¹²Iau a made navai, a bala a maki, o a tahoka a maki i kupo, a maru, o a vitolo, iau a lohoka ni made kamumu kunana. ¹³E Kristo i vakatora iau, lakea a kara ni rata a maki lobo.

¹⁴Pali i kamumu mu kori iau na tahuna a bole a maregoa. ¹⁵Pali mua, a tara na Vure o Pilipai, mu lohoka vona, na tahuna a vara karaba ne mua a Velenga Kamumu, muri a pe a tabeke ne Masedonia, i uka tara na Vure ge tuhori iau na nilaho nau. Mua kunana mu tuhori iau. ¹⁶Iau a made o Tesalonika, mu vakaru nau a kinori ne mua balaka rua. ¹⁷I uka ma a ta maea mu gu vakaru tabu a kinori. A ta maea, a vuhuna a ngarua a Vure ge rata kamumu mua a vuhuna mu rata kamumu iau. ¹⁸Pali ngane i uka ma a bala tara maki. A tahoka i kupo hateka, a vuhuna e Paproditus i habi polo nau a kinori mu vakaru valai turana. I manga a nihabi manginoro, a Vure i burongia, i vivi. ¹⁹A vuhuna mu rihi e Isu Kristo, a Vure nau ge vakatahoka mua na maki lobo mu bala vona, ge ramai a mahala vona na hunu, i kupo hateka. ²⁰A Vure, e Tamane hita. Ne vona kunana a bagetuanga lobo vakaroro. I muholi.

E Paulus i Tarulu e Huriki

²¹A talo e huriki a tara na Vure ri rihi e Isu Kristo. E huriki a turane hita koea ri tagui mua. ²²E huriki a tara na Vure koea ri talo rike ne mua. E huriki ri leho pololilo na rumahariki ne Kaiser, ria ranga ri talo mua.

²³E Isu Kristo a Bakovi Dagi ge rata kamumu mua.

^r 4:13 2Ko 12:10 ^s 4:15 2Ko 11:9